

Asia: VN/19788/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi paikallisen sopimisen edistämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Yleiset huomiot

Yleiset huomionne esityksestä

Paikallisessa sopimisessa työehtosopimuksen osapuolet antavat paikalliselle tasolle oikeuden sopia toisin työehtosopimuksen määräyksistä. Paikallinen sopimus saa työehtosopimuksen oikeusvaikutukset ja sivuuttaa kyseisen työehtosopimuksen määräyksen. Tähän mennessä työehtosopimuksen osapuolet ovat päättäneet säännöstämiskompetenssin jakamisesta paikalliselle tasolle. Paikallisen sopimisen uudistuksessa lainsäätäjällä on tehtävä itsestään työehtosopimusosapuolen päättämällä säännöstämiskompetenssin jakamisesta.

Työehtosopimuksissa on hyvin vaihtelevasti oikeuksia paikalliseen sopimiseen. Hallituksen esityksen mukaan paikallista sopimista avattaisiin hyvin laajasti ja rajana olisi työehtosopimuksen määräykset, joista voi paikallisesti sopia toisin. Esimerkiksi Sähköalan TES Energia-ICT-Verkosto mahdollistaa hyvin laajasti paikallista sopimista, jopa palkkamääräyksistä. Paikallisen sopimisen avaaminen hallituksen esittämällä tavalla mitätöisi käytännössä työehtosopimuksen yleissitovuuden. Lisäksi paikallisen sopimisen oikeuksien avaaminen järjestäytymättömille vastaavalla tavalla kuin järjestäytyneille, vähentää työnantajien halua järjestäytyä ja uhkaa yleissitovuusjärjestelmää.

Paikallisen sopimisen vapauttaminen tulee johtamaan myös merkittäviin ongelmiin ulkomaisen työvoiman kanssa. Esimerkiksi Sähköalan TES Energia-ICT-Verkosto työehtosopimuksella tehdään sähköverkon rakennustöitä ja kantaverkon rakennustöissä on käytetty ulkomaalaista työvoimaa. Paikallisen sopimisen avaaminen mahdollistaa ulkomaalaisen työvoiman haavoittuvan aseman hyväksikäytön ja hyvinkin matalien palkkojen maksamisen laillisesti.

Yrityskohtaisten työehtosopimusten tuominen samalle viivalle valtakunnallisten työehtosopimusten kanssa lainsäädännön poikkeamismahdollisuuksissa tulee heikentämään valtakunnallisten työehtosopimusten asemaa ja työnantajien halua järjestäytyä. Kokonaisuutena paikallisen sopimisen avaamisella ja yrityskohtaisten työehtosopimusten aseman parantamisella pyritään sopimusjärjestelmän voimakkaaseen hajauttamiseen, joka palvelee vain työnantajien etua.

Nykytila ja sen arviointi

1 luku - Asian tausta ja valmistelu

2 luku - Nykytila ja sen arvointi

Tällä hetkellä paikallisessa sopimisessa henkilöstöä edustaa työehtosopimuksen perusteella valittu luottamusmies. Hallituksen esityksessä on viitattu ILO:n sopimukseen ja työehtosopimusautonomiaan, mutta hallituksen esitys on muuttamassa nykytilaa merkittävästi. Paikallisen sopimisen laajentamista on perusteltu sillä, että läheskään kaikissa yrityksissä ei ole työehtosopimuksen perusteella valittua luottamusmiestä. Samalla on todettu, että luottamusmiehen asema järjestäytymättömässä kentässä on epäselvä. Suomea sitovien ILO:n sopimusten perustella olisi selvää, että esityksessä olisi pitänyt vahvistaa ja täsmentää luottamusmiehen asemaa järjestäytymättömässä kentässä. Näin ei ole tehty. Luottamusmiehen asema järjestäytymättömässä kentässä jää epäselväksi.

Nykytilan arvioinnissa ei ole huomioitu työehtosopimusten erilaisia mahdollisuuksia paikalliseen sopimiseen. Koska paikallinen sopimus saa työehtosopimuksen oikeusvaikutukset ja sivuuttaa kyseisen työehtosopimuksen määräyksen, lainsäädäntömuutosten vaikutukset eri aloilla poikkeavat merkittävästi toisistaan. Joillakin aloilla yleissitovuuden merkitys vähimmäistyöehtojen turvaajana käytännössä poistuu.

Tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3 luku - Tavoitteet

4 luku - Keskeiset ehdotukset

Paikallisen sopimisen avaaminen järjestäytymättömään kenttään jättämällä luottamusmiehen asema ja toimintaedellytykset epäselväksi on mahdoton hyväksyä. Sähköliitto vastustaa voimakkaasti tätä jopa ammattiyhdistystoiminnan perusteella syrjivää esitystä. Lainsäätäjän ei tule liian voimakkaasti puuttua työehtosopimusautonomiaan ja muuttaa sopimusrakenteita toisen työehtosopimusosapuolen tahdon vastaisesti. Hallituksen esitys toteutuessaan johtaa voimakkaisiin paikallisen sopimisen rakenteiden muuttamistarpeisiin työehtosopimuksissa.

Sähköliitto vastustaa myös yrityskohtaisten työehtosopimusten asettamista samalle viivalle lainsäädännön poikkeamismahdollisuuksissa. Nykytila perustuu valtakunnallisten työehtosopimusten etusijaan, joka toteuttaa tehokkaimmin työntekijöiden vähimmäistyöehtojen suojelua.

Paikallisen sopimisen avaaminen suunnitellussa muodossa heikentää työnantajien intressiä järjestäytyä. Sähköliiton suurimmalla työehtosopimusosalalla, sähköistys- ja sähköasennusalalla, on yli 1500 yritystä. Työehtosopimuksen kattavuus on viimeisimmän TEM:n tutkimuksen mukaan 62,5 %. Alalla on merkittävä määrä järjestäytyneitä pienempiä yrityksiä, joiden tarve kuulua työnantajaliittoon katoaa, koska ne saavat samat oikeudet järjestäytymättömänä.

Vaikutukset ja muut toteuttamisvaihtoehdot

4.2 luku - Vaikutukset

5 luku - Muut toteuttamisvaihtoehdot

Hallituksen esitys kokonaisuutena hajauttaa ja romuttaa nykyisen sopimusjärjestelmän. Se puuttuu myös voimakkaasti työehtosopimusautonomiaan ja luo epäluottamusta työehtosopimustoimintaan. Palkansaajapuolelle esitys luo voimakkaat paineet määritellä paikallisen sopimisen rooli ja asema työehtosopimuksissa uudelleen.

Toteuttamisvaihtoehtona olisi ollut paikallisen sopimisen laajentaminen järjestäytymättömään kenttään vuoden 2016 valmistelun pohjalta.

Työsopimuslaki

2 luvun 7a § - Yleissitovaan työehtosopimukseen perustuva paikallinen sopiminen

Lakiesitys ei huomioi luottamusmiehen asemaa suhteessa työsopimuslain 2.luvun 7 § ns. yleissitovuusveloitteeseen.

Työsopimuslain nykytilan perusteella on ollut selvää, että järjestäytymättömän yrityksen ei ole velvollisuus noudattaa kaikkia työehtosopimuksen määräyksiä. Velvollisuus koskee työsuhteen ehtoja ja työoloja. Viime vuosina on ollut useita oikeustapauksia, joissa järjestäytymätön työnantaja on kiistänyt työsopimuslain 2.luvun 7 §:n tulkintaan vedoten työntekijöiden oikeuden valita luottamusmies.

Korkein oikeus käsitteli v. 2022 työntekijöiden oikeutta valita luottamusmies rikoslain näkökulmasta. Korkein oikeus ei ottanut kantaa työsopimuslain 2. luvun 7 § tulkintaan.

Hallituksen esitys ei selkeytä oikeustilaa työsopimuslain 2. luvun 7 §:n osalta ja on jopa ammattiyhdistystoiminnan perusteella syrjivä, koska luottamusvaltuutetun toimintaedellytyksiä aiotaan työsopimuslain muutosten kautta parantaa. Luottamusmiehen asema ja toimintaedellytykset tulevat työehtosopimuksesta. Hallituksen esitys ei lisää järjestäytymättömän työnantajan velvollisuuksia työsopimuslain 2. luvun 7 § osalta. Luottamusmiehellä ei ole hallituksen esityksen perusteella toimintaedellytyksiä tai asemaa järjestäytymättömässä yrityksessä. Asian tekee erityisen ongelmalliseksi myös se, että hallituksen esityksen mukaan Suomea sitovan ILO:n yleissopimuksen mukaan muiden luottamushenkilöiden valinta ei saa heikentää ammattiyhdistyksen edustajana toimivan luottamusmiehen asemaa.

Esitys on työsopimuslain 2.luvun 7 §:n yleissitovuusveloitteeseen liittyvät vakavat ongelmat huomioiden nyky muodossaan syrjivä ja toteuttamiskelvoton.

13 luvun 3 § - Luottamusvaltuutettu

Henkilöstön edustaja valitaan yleensä henkilöstöryhmittäin. Hallituksen esityksessä tulisi määritellä ehkä tarkoituksenhakuisesti epäselväksi jätetty luottamusmiehen asema ja toimintaoikeudet järjestäytymättömässä kentässä, ja selkeyttää luottamusvaltuutetun asema toissijaisesti. ILO:n

yleissopimukseen viitaten, luottamusvaltuutetun valinta ei saa heikentää ammattiyhdistyksen edustajana toimivan luottamusmiehen asemaa.

13 luvun 7§ - Poikkeaminen työehtosopimuksella

-

13 luvun 8 § - Yleissitovan työehtosopimuksen laista poikkeavat määräykset

-

Työaikalaki

18 § - Työajan enimmäismäärä

-

34 § - Poikkeaminen työehtosopimuksella

-

35 § - Yleissitovan työehtosopimuksen laista poikkeavat määräykset

-

36 § - Yleissitovaan työehtosopimukseen perustuva paikallinen sopimus

-

Vuosilomalaki

30 § - Poikkeaminen työehtosopimuksella

-

31 §- Yleissitovan työehtosopimuksen laista poikkeavat määräykset

-

Opintovapaalaki

13 a §

-

Yhteistoimintalaki

38 § - Sopimisoikeus

-

Työehtosopimuslaki

1 §

-

5a §

-

Merityösopimuslaki

2 luvun 6a § - Yleissitovaan työehtosopimukseen perustuva paikallinen sopiminen

-

13 luvun 9 § - Poikkeaminen työehtosopimuksella

-

13 luvun 10 § - Yleissitovan työehtosopimuksen laista poikkeavat määräykset

-

Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Huomionne suhdetta perustuslakiin ja säätämisjärjestystä koskevasta osiosta

-

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

Huomionne voimaantulo- ja siirtymäsäännöksistä

-

Ollila Jari
Sähköalojen ammattiliitto ry - vastaava sopimusasiantuntija